

lijke regelgeving als verzorgd door de Sdu (Den Haag). Die titel luidt: Vreemdelingenrecht *aansluitend* op Vreemdelingen-circulaire. Ik heb nooit begrepen dat wettelijke voorschriften aansluiten bij beleidsregels. Wel andersom. Maar in de nieuwe politiek maatschappelijke verhoudingen wordt het primaat kennelijk aan het beleid gegund. In verloop van nauwelijks tien jaar tijd weg met de 'Orde in de regelgeving'?

Thom Holterman

Juryrechtspraak of niet?

'De jury komt tot een ontslag van alle rechtsvervolging op grond van psychische overmacht'. Zo beëindigde 'rechter' prof. mr J.C.M. Leijten op maandag 3 april jl. in de Rechtbank te Den Haag de alternatieve rechtszitting met jury. Deze zitting was georganiseerd door de omroep NPS, naar aanleiding van een uitspraak van Leijten in de bundel 'Kleine geschiedenis van de toekomst' (onder redactie A.C. Zijderfeld - Kok Agora - Kampen, 1994) dat juryrechtspraak op lange termijn waarschijnlijk onvermijdelijk zal blijken bij zwaardere misdrijven. Gedeeltes van de zitting werden uitgezonden op 13 april op radio 5. Een eerdere uitzending over de juryrechtspraak in België vond plaats op donderdag 6 april.

In tegenstelling tot veel landen om ons heen kent Nederland in strafrechtspraktijk geen lekenrechtspraak. Alleen van 1811 tot 1813 heeft in ons land onder de Franse bezetting het jurystelsel bestaan. Na het vertrek van de Franse bezetter is het stelsel in het zogenaamde 'Gesel- en worgbesluit 1813' onmiddellijk weer afschaft¹. Toch barstte toen de discussie over een eventuele herinvoering pas echt goed los. De jury wordt in vele landen namelijk gezien als de ultieme legitimatie van de rechtspleging en van de democratie. Ook zouden hiermee meer openheid, begrijpelijkheid en een grotere betrokkenheid van de burger worden bereikt.

In de meeste 'common-law-landen' beslist de jury alleen over de schuld van de verdachte, in andere landen ook over de straf. Het laatste was ook de taak van de jury in Den Haag. Zij moest zowel de schuld-vraag beantwoorden als de strafmaat bepalen. Kort van te voren kreeg de jury, een gemêleerd gezelschap, variërend van een oud-huisarts tot student en bestaande uit vijf vrouwen en evenveel mannen het procesverbaal en een psychiatrisch rapport, opgemaakt door prof. dr F.H.L.

Beyaert, uitgereikt. De - voor de jury niet eenvoudige - casus was de volgende:

Geert de Kok, een 42-jarige verkoper van de 'betere herenkleding' wordt voor de vijfde keer binnen twee jaar het slachtoffer van een inbraak. Nadat hij gezien heeft dat de twee inbrekers twee vrachten kleding in een klaarstaande bestelbus hebben geladen krijgt hij het tē kwaad, loopt naar boven om zijn revolver te halen en roept: 'Laat los mijn spullen of ik schiet'. Eén van de inbrekers draait zich met zijn hand in de rechterzak en maakt aanstalten om zijn hand uit de zak te nemen. Voor dat hij op De Kok kan toelopen, schiet deze hem recht door het hart. De inbreker, Marinus Larshof is op slag dood. De Kok, een gebrekkig schutter, verklaart later dat hij richtte op de bovenbenen en dat het nooit de bedoeling was om de inbreker dood te schieten.

Nadat de Officier van Justitie, mr M. van der Horst en advocaat mr G. Spong de vrouw van de verdachte, de verdachte zelf en de deskundige, prof. dr Beyaert, hebben ondervraagd, wordt overgegaan tot het requisitoir en het pleidooi.

In een voor de jury waarschijnlijk vrij technisch, maar helder requisitoir legt de officier uit dat De Kok in plaats van de verdachte dood te schieten ook 06-11 had kunnen bellen of een stuk hout had kunnen pakken. 'Waarom schoot hij niet in de lucht of op de onderbenen? Hij koos dus eigenlijk voor de aanval...' De conclusie luidt dat er geen strafuitsluitingsgronden zijn en dat de verdachte dus schuldig aan doodslag subsidiair schuldig aan zware mishandeling de dood ten gevolge hebbend moet worden bevonden.

De advocaat, G. Spong is het hier natuurlijk helemaal niet mee eens en doet in een emotioneel betoog uit de doeken waarom De Kok geëxcludeerd moet worden voor zijn gedrag: 'Alle omstandigheden in aanmerking genomen kun je het hem niet kwalijk nemen. Het is een medemens die verzeild is geraakt in een situatie die hij niet heeft gewild. Er was sprake van een gelukkig gezin dat nu lijdt onder de spanning en stress van meerdere inbraken. Dit zou iedereen kunnen gebeuren. Deze man moet je in je armen sluiten, niet òpsluiten.' Na de repliek en dupliek waarbij beide partijen hun standpunten nog eens uiteenzetten wordt de verdachte nog een laatste woord gegund. Niet gebruikelijk, maar een soort mengvorm tussen een jurystelsel en ons stelsel aldus 'rechter' Leijten. De verdachte betuigt nogmaals zijn spijt. Na een korte pauze volgt de 'summing up' waarbij de rechter duidelijk uitlegt waar de jury op moet letten en dat in onze maatschappij criminelen ook recht op

leven hebben en dat bovendien het menselijk leven in het algemeen zwaarder weegt dan een bundel kleding. De jury moet tot een unaniem oordeel komen en dat binnen een half uur. Na de beraadslaging komt de jury bij monde van de voorzitter tot de conclusie dat de verdachte schuldig is aan zware mishandeling de dood ten gevolge hebbend, - opzet bij de doodslag is volgens de jury niet aanwezig - en dat er sprake was van psychische overmacht bij de verdachte, zodat ontslag van alle rechtsvervolging moet volgen. Uit dit kleine experiment zijn natuurlijk geen harde conclusies te trekken. Toch lijkt deze uitslag mij niet bevorderlijk voor de acceptatie in Nederland van het fenomeen juryrechtspraak. De aloude vrees dat een jury zich te veel zal laten leiden door emoties lijkt gerechtvaardigd. Het jurystelsel past niet goed in de Nederlandse samenleving waar het wantrouwen in de rechterlijke macht nooit dusdanig is geweest dat men controle door middel van een jury nodig vond. Bovendien zijn er in het verleden, ten tijde van de Franse bezetting, veel problemen geweest met het samenstellen van een representatieve jury. De geldelijke vergoeding voor juryleden is vaak zeer gering en moet goedgeemaakt worden door maatschappelijke erkenning van de functie. Hoewel een jury welwillend is, kan een beroepsrechter waarschijnlijk toch beter afstand nemen en (ver)oordelen.

Robert-Jan van Eenennaam

1. Zie G.F.M. Bossers, 'Welk eene natie die jury gehad heeft, en ze verder afschaft!' (diss.) Eburon-Delft, 1987.